

Авіаційний гурток (скорочено)

Степан Васильченко

1

До роботи

Дія відбувається у сільській школі неподалік від Києва.

Пізнім вечором повернувся з Києва вчитель Петро Михайлович. Він їздив до міста, щоб порадитися з авіаторами (у Васильченка — літунами) та привезти до шкільного авіаційного гуртка креслення, книжки та різне приладдя — усе, що потрібне для будування моделі аероплана.

Хоча потяг прийшов пізно, але учні не спали. Вони прийшли до майстерні. Усіх об'єднувало бажання зараз же зробити літак.

Вчитель пояснив їм, що це дуже складна праця, яка потребує знань та великого терпіння.

— Трудно. Не полетите! — казав старий дід Назар.

Піонери жваво узялися до роботи.

Але коли з'ясувалося, що справа не така легка, як здавалося, щиро працювали тільки троє: Петро, Андрій та Матвій.

Та ще мала Марійка так захопилася думкою про машину, яка буде літати, що віддала для підшипника бусинку зі свого намистечка.

Про замір авіаційного гуртка говорили і в школі, і на селі. Дехто глузував, дехто очікував: "Що вийде?"

2

Вороги

Найбільшим ворогом авіаторів був Михайло Латка, що мав бакалійну крамничку. Він ненавидів усе нове, особливо кооперативну крамничку, яку заснували у школі.

Нові порядки, безбожництво — усе це загрожувало тому життю, у якому Латці було так добре.

Розмовляв Латка з селянами:

— Аероплани, моноплани, чортоплани... Хіба це Боже діло? Бог не велів людині літати...

У Латки знайшлися співчуваючі, які зітхали:

— Раніше краще жилося...

3—4

Що було далі. Несподіваний прихильник

Так завзято йшла робота, Що іноді й поїсти забували. Хтось принесе кусень хліба, похапцем похапають — та й усе.

Вивчили багато нових слів: стабілізатор, нервюра, стерно повороту.

Працювали з ранку до вечора.

Якось увійшла в майстерню жінка з різкою у руці. Прийшла розпитати, чого це син

її ходить до майстерні, чи пустувати, чи ділом займатися. Навіть різку принесла: якщо синочок байдикує, то скуштує тої різки.

Коли Петро Михайлович розповів жінці про модель, жінка захопилася думкою про літак. Вона й сама мріяла б полетіти...

Принесла жінка майстрам величезний глечик ряжанки та цілу хлібину.

Повірила у їхню справу.

5

Щось ніби виходить

Повільно йшла робота. В селі глузували все сильніше. Латка підмовив малих дітей дражнити авіаторів:

— До неба літали

Та в болото впали...

Андрій, гарячий та гонористий, раптом попросив, щоб його виписали з гуртка. Казав, що нічого не вийде, тільки слави нароблять.

Розсудливий Матвій сказав, що все одно треба продовжувати працю. Раз узялися, треба закінчити, хоч би там що!

— Мусить вийти! — закипів Петро.

Петро Михайлович сказав, що ця праця загартує характер та волю. Якщо починати справу та не закінчувати, вийде не активна людина, а якась ганчірка.

Та ось пішло діло, багато вже зробили. Деякі навіть ночувати залишалися у школі.

Сміялися тепер, як згадували, що спочатку хотіли усю справу за один день зробити.

6

Пізньої ночі

Петро Михайлович довго писав листа, щоб передати його з дідом Назаром, що зібрався у місто на ярмарок.

Прийшовши з листом, випадково почув він, як хлопчик Петро захоплено розповідав Назарові про електрику, про ті дива, що вона принесе у село. Все може електрика: орати, сіяти, возити, молоти борошно.

Вчитель радів, що хлопчик такий розвинений та завзятий.

Від Латки розходилися п'яні гості з погрозами щодо авіаційного гуртка.

7

Готово

Швидше пішла робота. Все більше членів гуртка приходили до майстерні. Іноді заходив Андрій. Руки його тяглися до роботи, але тихий був, бо соромився, що колись попросив виключити його з гуртка.

Ось і скінчили роботу.

— Слава! Слава! — залунало в майстерні.

Вирішили запустити модель завтра о дванадцятій.

Петро Михайлович оголосив, що до села потягом прибуде з Києва товариш Микола, відомий літун. Коли щось буде негаразд, він підкаже, що робити.

8

Смійся, враже, та не дуже!

Другого дня погода була на диво гарною. Була неділя. Зібралися коло школи. Але гостя з Києва не дочекалися. Мабуть, йому щось перешкодило.

Вирішили запускати модель самі.

Багато зібралося народу. Прийшов і Латка. Певно, посміятися, якщо не вдасться запустити модель.

Матвій підкинув модель угору, кинув. Вона зарилася носом у землю.

Малеча вихопила гарбузові дудки, забряжчала у черепки. Люди, що йшли до церкви, зупинилися та розреготалися. Латка пхикав у руку.

— Не полетить. Не полетить...

Знущаються зі школярів.

Не витримав Андрій, порозганяв малечу з дудками. Почав поратися біля моделі. Щось підкручує...

І ось модель полетіла! Мав таки Андрій технічну клепку в голові.

Радісно йшли молоді піонери в селі.

9—14

Гості з неба. Про авіацію. В Київ по сіль. Діло буде!

Раптом якийсь справжній аероплан почав кружляти над селом. І раптом приземлився на майдані. Вискочив товариш Микола. Попросив показати модель. Подивився, як літає. Похвалив роботу.

А потім звернувся до громадян з палкою промовою про авіацію, про те, як у майбутньому на літаках будуть перевозити людей та вантажі. Вже не казки про літаючий килимок, а справжня подорож у небі.

Слухали, дивувалися, вірили й не вірили.

Але нарешті:

— Слава! Слава!

Гойдали вище голови Петра, Матвія, Андрія.

Раптом товариш Микола оголосив, що може взяти із собою в аероплан двох — школяра та дорослого.

Летіти до Києва! У літаку!

Обрали Петра. Визвалася летіти з ним його мати Тетяна, та сама, що приносила у майстерню хліб та ряжанку.

Дід Назар приніс мішок і попросив привезти йому з Києва півпуда солі, мовляв, дешевше, ніж у Латки.

У Києві товариш Микола покатав матір із сином на автомобілі. Купили сіль. Години не пройшло — повернувся літак. Дід Назар подивився на мішок із сіллю та звернувся до людей:

— Мабуть, з цього діло буде!

15—16

Урочисті збори. В невідомі світи

Перед тим, як відлітати, товариш Микола зайшов у шкільну майстерню. Відбулися

урочисті збори.

Андрій щиро попросив прийняти його знову до гуртка. Товариші погодилися.

Літун у промові сказав:

— Коли ви, діти, зараз змогли зробити діючу модель, то що ж ви зможете зробити, коли набудете сили та знання?

Домовилися наступного разу збудувати планер, щоб ним можна було насправді піднятися у повітря.

Зрештою товариш Микола дістав авіаційні значки та почепив усім, навіть дідові Назарові.

Настала ніч. Але довго ще не спали в селі. Петро та Андрій дивилися у зоряне небо, яке кликало їх у невідомі світи.

Петро почав розповідати Андрієві історію про Ікара, що ризикнув життям, аби дістатися Сонця.

А Марс забирався над лісом все вище й вище.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Степан Васильченко дуже добре знає світ дитячої душі, відкритий для всього нового та доброго.

В оповіданні "Авіаційний гурток" на селі біля Києва хлопці під керівництвом учителя намагаються зробити модель моноплана. Цей моноплан — не просто літаючий пристрій. Це немовби символ усього нового, світлого. Дитячі душі рвуться у небо, у світ незліченних можливостей. Дитина неспроможна довго чекати. Вона хоче усе и негайно. Завзято беруться хлопці до роботи, але їх наміри зробити моноплан за один-два дні не справджуються.

З великою повагою змальовано образ учителя Петра Михайловича. Він веде своїх учнів крок за кроком до поставленої мети. У майстерні не тільки роблять модель літака, там загартовується майбутня людина, що повинна вміти не тільки мріяти, але й наполегливо працювати.

Васильченко талановито змальовує романтику наполегливої праці. Ось Андрій, дуже талановитий хлопчик, раптом відмовився працювати, бо над гуртківцями у селі сміються, та й робота затяглася. Ось Петро та Матвій, що вирішують довести справу до кінця, бо інакше вони не зможуть себе поважати.

Невеличкі "лекції" про електрику та майбутнє авіації у наш час здаються трохи наївними. Але треба пам'ятати, що оповідання створене в 1925 році.

Оповідання, звісно, повчальне, але дидактика втілена у яскраві події та характери, тому й сприймається легко.

Степан Васильченко вміє декількома штрихами намалювати особу так, що читач відчуває, немовби знає її усе життя. Дуже приваблива мала Марійка, що віддала бусинку зі свого намиста на необхідну деталь для моноплана. Щира душа — Тетяна, мати Петра. Жінка приносить у гурток ряжанку та хліб, розповідає, що вона теж хотіла б полетіти... Але так, щоб повернутися! Це втілення романтичного жіночого характеру,

що прагне неба, але й не забуває про землю.

Дід Назар — цей звичайний селяк спочатку відноситься до ідеї літака з недовірою. Але нарешті переконується у тому, що молодь і справді спроможна злетіти в небо.

Вагання — полетить чи не полетить — створюють основну сюжетну лінію оповідання.

Образ заздрісного крамаря Латки посилює драматичність твору. Латка підмовляє і старих, і малих глузувати з авіаційного гуртка, бо, звісно ж, йому "раніше жилося краще". Але він безсилий проти впевненого кроку прогресу.

Закінчення "Авіаційного гуртка" трохи нагадує сучасну казку. Прилітає до села з Києва товариш Микола, схвалює працю гуртківців та запрошує двох у літак на повітряну прогулянку до Києва.

Тетяна з сином піднімаються у повітря. Казка перетворюється у буття. Навіть діду Назару привозять півпуда солі.

Після цієї подорожі можна повірити в неможливе!

Недарма оповідання закінчується тим, що хлопчик розповідає другові легенду про Ікара, який хотів побачити Сонце.